

PROLOOG

„... Ööl vastu pühapäeva, 13. jaanuaril 1991 püüdis N Liit Nõukogude armee eriüksuste abil taaskehtestada Leedumaal kommunistlikku diktatuuri. Ohvrite arvu veel täpsustatakse, praeguseks on teatatud 13 tapetust ja 164 haavatust. Leedumaa leinab oma hukkunud poegi ja tütreid. Eestimaa ühineb leedulastega nende leinas. Juba pühapäeval leidsid mitmel pool maailmas, sealhulgas Moskvas ja Leningradis, aset miitingud Leedu toetuseks. Eile kogunes rahvas üle kogu Eesti miitingutele toetama Leedu rahvast nende võitluses vabaduse ja iseisivsuse eest. Miiting Leedu toetuseks leidis aset eile ka Kuressaare keskväljakul.” (Saarte Hääl)

Saare Maavalitsuse määrus

Seoses traagiliste sündmustega Leedu Vabariigis määrab Saare Maavalitsus:

- 1. Kuulutada Saare maakonna territooriumil välja kolmepäevane lein.*
- 2. Heisata Eesti riigilipud leinalippudena.*
- 3. Jätta ära löbustusüritused.*
- 4. Peatada alkoholi müük.*
- 5. Lühendada baaride ja restoranide töötamise aega, sulgedes need hiljemalt kell 22.00.*

Kohalikust ajalehest Saarte Hääl vaatasid vastu teated: „*Talongidel ei ole 100% kaubakatet, osa kaupa on veel vabalt realiseeritav, kuid siiski mitte vabalt saadaval. Ehitusmaterjali jaotab omavalitsus. Alkoholist on talongil ainult viin. Talongil olemasolu iseenesest ei garanteeri kauba*

kättesaamist. Jalanõudest saab talongiga vaid saapaid ja mudelkingi ...”
Sama rida oleks võinud jätkata veel pikalt.

„... Hinnatõusudest ja talongisüsteemist pole enam mõtet kõnelda. Majandusspetsialistid viitavad teatud paratamatutele raskustele „seoses üleminekuga turumajandusele”. Inimeste optimism hakkab aga raugema. Veel mullu sui oldi ju üsna kindlad, et enam hullemaks minna ei saa. Nüüd ühtäkki aga saab ja lähebki ...” kirjutab muserdatud ajakirjanik. Algas aasta 1991.

I PEATÜKK

Tere, Anu!

Sellest on nüüd juba paar kuud, kui olen Kamtšatkalt tagasi. Sain Sinu kirja kätte ja olgugi et ma ei ole suur kirjikirjutaja, otsustasin Sulle mõned read kritseldada. Esiteks suured tänud lohutavate sõnade ees. Ema matsime Luhamõisa kalmistu mändide alla, vaatega lahele, isa kõrvale. Sinu omade hauad on samas kõrval, küllap mäletad veel. Kohe päris alguses veetsin nädalakese maal ja püüdsin oma elus selgust saada, kuid ühes olen küll kindel – meresõitu ma jätta ei saa, nii et maameest ja põllupidajat minust ei tule. Teisalt oleks Juuljusel vaja isa, kes päevast päeva temaga toimetaks. Poiss on minusse väga kiindunud ja mis siin salata, ka mina temasse. Ja nii ma siis olen praegu nagu kits kahe heinakuhja vahel – kui olen mõned päevad maal olnud, hakkab hing laeva järele igatsema, lähen Tiptoniga järjekordsele reisile humanitaarabi järele, tunnen Juuljusest puudust. Küsid kindlasti, mida see humanitaarabi endast kujutab. Enamasti on need reisirid Rootsi ja Saksamaale, kus esialgu olid väliseestlased need, kes kogusid kõike vajaminevat meie jaoks, nüüd juba tegelevad sellega ka rootslased ja sakslased. Kogused ei ole tonnides, nii et Tipton on just paras alus neid saadetisi Saaremaale toimetama. Võin uhkusega rusika rinnale lüüa ja kinnitada, et mul on au olla esimese „kaubalaeva” kapten, kes peab pärast sõda otseühendust Saaremaa ja välisriikide vahel. Muidugi on need saadetised väga erinevad nii materjali, hulga kui ka kvaliteedi poolest, kuid üks praegu, kui mitte midagi pole saada, on sellest ikka suur abi. Üks viimastest saadetistest Saksamaalt oli 2 tonni kauasäilivat šokolaadikeeksi ja laste päevahoius Pipi jätkub seda nüüd

üisna kauaks ajaks. Rääkisin kirikuisad pehmeks ja nad eraldasid Saima kontorile paarsada kilo. Miks kirikuisad? Seda sellepärast, et humanitaarabi kogumine välismaal käib kiriku egiidi all, nagu ka selle jaotamine Saaremaal. Kuna leping hüdrograafiaga on lõpetatud, siis tegelebki Tipton selliste vedudega ja neid on tavaliselt üks paari nädala kohta, nii et mul jääbki aega rohkem Juuljusega tegeleda. Huvitav on näha, kuidas poiss kasvab ja areneb. Loodan, et Aivar on „ahvirusika” sölmimise selgeks saanud ning sa võid talle minu ja Mani tervised edasi anda. Pootsman otsustas minuga koos Tiptoni peale istuda ja Kamtsatka tolmu jalgedelt pühkida. Nendel päevadel, kui ma Luhamõisas viibisin, käisin ja viskasin ka Nuki talule silma peale. Ilustama ei hakka, kurva ja mahajäetuna näeb see kõik välja. Sinu kauged sugulased, kes esialgu suure õhinaga peale Nuki-ema surma sisse kolisid, lahkusid aasta möödudes uutele jahimaadele ja ega see hoonetele kasuks tulnud. Küllap olen sama probleemi ees Tolli talu puhul, olgugi et seni käis ja kantseldas siin minu lell Robert, kellel omal samuti külas majapidamine. Talupidamine ja meresõit ei klapi omavahel ning küllap tuleb see maha müüa, aga kes seda praegusel ajal ostab. Aga mis ma sellest ... Näe, hakkasin siin oma muresid puistama, samas kui riigis toimub oi-oi mis veel kõik. Ühe asja pärast valutab mu süda küll ja ma ei saa seda sulle kirjutamata jätta. Kindlasti oled kursis sündmustega, mis toimusid jaanuari keskpaigas nii Vilniuses kui Riias ja minu tungiv soovitus Sulle, Anu, on, et tule ära koju. Jah, ma tean, sa kurdad, et sind ei oota siin keegi ja et sul tuleb kõike otsast alata, kuid juhin su tähelepanu sellele, et Eestis on selle ajaga, kui sa ära oled olnud, meeletult palju muutunud ja ole kindel, et muutub veel. Ja iseenesest see fakt, et saame olla selle muutuse tunnistajaks ja, kui õnnestub, ka kaasaaitajaks, on midagi väärt. Tule koju, Anu! Luba, et sa vähemalt mõtled sellele ega lase neil juhtivkirurgidel oma pead segamini ajada, sest Eesti ootab sind, Saaremaa ootab

sind ja ka naabripoiss ootab. Kus siis veel, kui mitte Saaremaal ja kes siis veel, kui mitte meie. Kui otsustad tulla, pole sul esialgu vaja eluaseme pärast muretseda. Minu Kuressaare kahetoaline korter seisab nagunii tühjalt – võid seal vabalt nii kaua elada, kui omale midagi paremat leiad. Mina veedan niikuinii suurema osa ajast laevas. Selline on minu ettepanek. Mõtles sellele, ja tõsiselt, sest varsti võib hilja olla. Olen nüüd pisut hinge kergendanud ning lähen võtan kastist akordioni ja mängin Valgret.

*Parimad soovid Sulle ja Aivarile!
Jaagust naabripoiss*

„*För fan*, 1944. aasta Rootsi valitsus tegi sakslastega, nuh, see *företag*, nuh, äri ja nemad ollivad nõus laskma Runö rootslasi venkude eest ära Rootsi tulema. Minul pere – naine ja neli last. Viimane, Helga, alles *ett ar*, nuh, üks aasta vana ja mina ise Runö *fyren*’i raadiooperaatori. *För fan*, sakslased itlema: „Svenni, sinu pere veib menna Rootsimaale, aga sina oled raadiooperaatori ja sind on Saksa armeele vaja.” Siinkohal laiutas nädalase halli habemeädalaga vanamees käsi ja pungitas silmis. Jaak kasutas pausi ja päris:

„Sven, mida see Runö *fyren* tähendab?”

„*Bra, bra* – muidugi on meie eesti keel mitte *bra*,” noogutas rootslane pead. „Meie õppasime Runö koolis meni tund nädali see eesti keel, aga, nuh, see *fyren* on see pikk-pikk torn,” vehkis külaline käega, näidates, kui kõrge torn just on, „ja tornis tuli pinga-pinga.”

„Majakas,” taipas Volmer. „Ja sina, Sven, olid majakas raadiooperaator?”

„*Exact, mycket*,” noogutas vanamees hoogsalt pead ja rüüpas tassist tubli lonksu musta kohvi. Paki jahvatatud kohvi oli gotlandlane ise kingituseks kaasa toonud, teades, et Eestis olid sellega praegu täbarad lood. Tiptoni meeskond oli kogunenud messiruumi kuulama

kohalikku meest Sven Petersoni, kes oli laeva sildumist Slites ter-
vitanud lõbusa ja hoogsa käeviipega, lisades arhailises eesti keeles:

„Väga mugava, et olete Slitesse tulnu.” Tegu oli lühemat kasvu
kiitsaka, kuid sitke, umbes 70-aastase härrasmehega, kes kandis
teksakostüümi ja Rootsi sõjaväesaapaid. Tema liigutused olid kiired
ja täpsed, peapööre sõjaväelaslikult järsk. Pleekinud sinised silmad
hallide puhmaskulmude all vaatasid teraselt, samas ka humoorikalt.
Eialgu oli Volmer pidanud Petersoni sadamakapteniks, sest Rootsi
tolli ja piirivalve suhtumine vanahärrasse oli olnud väga lugupidav.
Hiljem selgus, et tegemist on kohaliku pensionäriaga, kes osales siia-
maani Rootsi kaitseliidu õppekogunemistel.

„Äh, kui me oskaks sama palju rootsi keelt, kui sina, Sven, eesti
keelt räägid, olaks me sii Gotlandis tehtud mehed,” viskas pootsman
Saks käega. Rabas siis soni peast ja küsis põnevusega hääles: „Aga
kuda sa venkude käest punuma said?”

„Nuh, minu fahmiil sai augustil 1944. aastal mootorkuunar Juhan
peale, millega suurem osa runölasi Rootsi seilas,” kissitas külaline
meenutades silmi.

„Ja sina jäid Ruhnu?” täpsustas vanemmehaanik Mägi ja libistas
käega üle sileda peanupu.

„*För fan*, mul oli sakslaste püssimees kogu aig, nuh, seljataga,”
selgitas külaline, näidates kahe pahkliku harali näpuga silmade peale,
„tema vahtima kogu aiga.”

„Mis edasi sai?” ei läbenud pootsman oodata.

„*För fan*, mis sai, mis sai,” kordas Sven, „tuli, nuh, *passera* see
õige aeg.”

„Tuli passida õiget momenti,” täpsustas Volmer.

„*Exakt*,” noogutas külaline innukalt, „*passera* ja *passera*, aega
muudkut läheb. Mina olen raadiooperaatori ja kuulen raadiot, et
venkud on juba Eestis, siis kuulen, et 20. septembri on Pika Her-
manni tornis see Eesti lipp. Minul oli *mycket* hea meel, kutsun oma

fahmiil Rootsist tagasi. Aga siis kuulan, et 22. septemberi võeti Eesti lipp maha ning venkud Tallinnas ja raadio ka kaput *mahhen* ning minul ikka saksa sõdur seljataga.”

„Mis, kas raadio läks katki?” päris Volmer. Vanahärra raputas energiliselt pead.

„Ei, ei raadio, raadio,” kordas Sven ja oli näha, kuidas mees püüab õiget eestikeelset sõna leida, „nuh, raadio ei räägi, ei kuule.”

„Raadioside katkestati,” täpsustas radist Toomas Puss.

„*Exakt*, raadio kaput. Läksin koju, tõin pudeli piiritust, kutsusin Helmuti ja Hansu, need oli saksa püssimehed, ning tegime *liten* kull-kull. *För fan*, mina palju ei vetnud see naps, aga sakslased, nemad pisut maagama. Vetsin majaka *flagstock*’ist Eesti lipp maha, lükkasime mene runölasega paadi pöösastest merre ja purjed üles, aga meil oli ikka mootori ka.”

„Oh sa tont,” raputas Mani uskumatult pead, „ja sakslased pöönasid ikka rahulisti edasi?”

„Ei tia,” vangutas Sven oma halli pead, „torm olli ja tuult olli pailu. Tegu olli, et Sörvest mööda saame, kahe päeva pärast tullime Gotlandi.” Messiruumis valitses vaikus, paljud mehed mõtlesid tagasi neile kaugetele aegadele. Vaikuse katkestas külaline, kes päris:

„*För fan*, kas teie olete ka businessmannid?” Kavalalt vaatasid rootslase pleekinud sinised silmad, kui ta, pea viltu nagu kalakajakas kivi otsas, kaptenit tunnistas ning vasema käe pöidla ja nimetissõrmega vuntsi keeras.

„Mismoodi ärimehed?” imestas Volmer.

„Nuh, eesti kalamees on Gotlandil käinud ja nendel on ikka viinuskat olnud,” selgitas ruhnlane.

„Aga mida siin pudeli viina eest siis pakutakse?” päris radist Toomas Puss huviga.

„Kui tema on see pasunaga viin, siis ikka 100 Rootsi *kronor*,” selgitas külaline ja lisas: „Te peate *försiktig* (ettevaatlikud) olema, tongerid

seisavad üle kai.” Muidugi oli Tiptoni meeskond kohe märganud Rootsi piirivalvelaeva, mis lossutas sama kai ääres ja jutud Rootsi piirivalve erilisest huvist idast tulnud laevade vastu oli üldlevinud. Toomas Puss ja Manivald Saks vahetasid ärevaid pilke, mis ei jäänud Volmerile märkamata.

„Nii et, mehed, passige peale. Ei ole tarvis igapähe hakata siin oma pudelitega ringi jooksuma – seda enam, et piki kaid viib linna üks ja ainus tee, mida on võimumeestel kerge oma kontrolli all hoida.”

„*Exakt*,” noogutas Sven, „nädal tagasi Pernu kalamehed just viinuskaga vahele jäid. Ollivad kai pealt uulitsale jõudend, kui *achtung, achtung, för fan*, tongrite must Volvo nemad arestis ning pasunaga viinуска *expropera* ja trahvi tegema.” Siinkohal läksid rootslase silmad suureks ja ta tegi näppudega rahalugemise liigutust.

„Kui suur siis trahv oli ka?” uudishimutses Mani, lükates soni ühe kõrva peale.

„*Stor, stor – 2000 Svenska kronor*,” vangutas ruhnlane pead ning keeras hallisegust sorakil vuntsi pöidla ja nimetissõrme vahel.

„Kas ma sain õigesti aru, 2000 Rootsi krooni?” küsis Markoni üllatunult ja lisis: „Siis pidi pärnakatel seda viina ikka palju olema.”

„Nendel olli 10 *flaska*, nuh, pudeli,” täpsustas külaline kavalalt silmi kissitades.

„Kümme pudelit ja selle eest trahv 2000 Rootsi krooni,” imestas vanemmehaanik ning raputas uskumatult pead.

„Näete isegi, et asi on tõsine,” ühmas Volmer hoiatavalt kulmu kortsutades.

„Nemad said miinimumi,” selgitas Sven, „aga poolakad pandi arestimajja.”

„Misasja, pandigi sitsima, kas tead ...” imestas vanemtüürimees Kask.

„*Exakt*, kaks poolakat pandi arestimajja kolmeks kuuks, neil ei olnud seda raha maksta.” Meeskonnaliikmed vahetasid ärevaid pilke. Et viia jutt kahtlaselt teemalt kõrvale, päris Volmer:

„Sven, kas sina tead, kes siin Slites seda humanitaarabi asja organiseerib?”

„Mina ja Slite pastor Nils Palmson. Gotlandi inimesed on korjanud kiriku juurde seda abi ja me transporteerame pärast *frukost*'i selle pardale, aga kõiksepealt võtan sind, kapteeni, kaasa ja teeme visiiti pastori juure,” ütles Sven ja tõsis laua tagant. Siis tõstis ta nimetissõrme hoiatavalt püsti ja muigas kavalalt: „Mina itleb, olge *försiktig*, tongerid on üle kai ja nemad on valvel. Mina lähen neile pärast visiitale, siis näeb, kuidas läheb.” Mehed vahetasid omavahel pilke.

Slite pastor Nils Palmson oli muheda olekuga ümarusele kalduv kiilaspäine härrasmees aastates nelikümmend. Ta ulatas kapten Volmerile hoogsalt käe, lasi oma naeratusel läbi ümarate kuldraamis prillide särada ja palus külalised hoogsalt käeviipega pastoraadihoonesse.

„*God dag, vad trevligt att tu kom!*” (Tere päevast, tore, et tulite!) Nähes kapteni näol nõutust, läks kirikhärra sujuvalt üle inglise keelele: „Minu nimi on Nils ja tere tulemast. Saan aru, et teie olete laeva Tipton kapten.” Mehed kätlesid.

„Mina olen jah Tiptoni kapten Jaak Volmer ja tulime Sveniga, et täpsustada, kuidas ja millal oleks võimalik humanitaarabi pardale võtta.”

„Aga tulge edasi, võtame istet,” kutsus pastor ja viipas käega diivanile. Siis hõikas ta avatud uksest kuhugi maja sisemusse: „Helga, tule vaata, meil on külalised. Too palun kohvi kaasa, kui tuled.” Jaak ja Sven võtsid istet. Pastor avas puhvetkapi ukseid, võttis välja portselanist kohviserviisi ja kattis laua. Nüüd oli Jaagul aega Nils Palmsoni pikemalt silmitseda. Mees kandis dressipükse ja kodust flanellsärki, mille alumine serv oli ümmarguse õllekõhu varjamiseks vabalt pükste peal. Paljaste jalgade otsas olid Nilsil rannaplätud ja Jaagu hinnangul oli tegu pigem koduse õllesõbrast pereisa kui range

kirikhärraga, kes pühapäeval kantslist rahvale õpetussõnu kaela laob. Olgugi et pastori näol oli heatahtlik soe naeratus, uurisid tema merkarva silmad külalist intelligentse uudishimuga. Jaagu pilk langes riiulil valges raamis olevale perekonnafotole, millel troonis pastor ise oma ametitalaaris ja tema kõrval proua Gotlandi rahvarõivais, umbes aastane laps süles. Nende kõrval seisid kaks algklassivanust põlvpükstes poissi, tüdinenud näod ees.

„*Jag kommer, jag kommer redan,*” (Tulen, juba tulen,) kostis eemalt leelotamist ja kohe saabus lävele ka hääle omanik, ühel käel umbes pooleteiseaastane plikatirts, kes, lutt suus, huviga külalisi tunnistas, teises käes kohvikann. Pastori naine oli tõepoolest vaatamisväärsus omaette – kolmele lapsele vaatamata sihvakas, sale, punase pea ja pruunide silmade ning ergu silmavaatega. Selline daam oleks iga mehepoja jalust niitnud, mõtles Jaak endamisi, seirates saabunud ilmutust. „*Hej, Svenni har kommit par besök,*” (Oi, Svenni on külla tulnud,) ütles pastoriproua rõõmsalt naeratades. Mehed tõusid diivanilt ja kummardasid viisakalt, samas jätkas Nils inglise keeles:

„Helga, sa tuttavaks, Eesti laeva Tipton kapten Jaak Volmer. Nad tulid humanitaarabi järele.”

„Oi, kui tore,” rõõmustas proua juba inglise keeles ja asetas kohvikannu lauale, „saamegi oma laoruumid tühjemaks. Gotlandlased on siia nii palju kraami kokku tassitud, et panna pole enam kuhugi. Kuidas meresõit läks?” pöördus ta nüüd otse Jaagu poole ja tema pruunid silmad puhkasid kaptenil.

„Pole hullu, proua Helga, see pole pikk sõit, kõigest 13 tundi,” ütles Jaak tagasihoidlikult.

„Svenni rääkis siin, et omal ajal tulid nemad küll üle mere kaks ööpäeva,” pööras naine pilgu oma mehele.

„Helga, see oli sõjaaeg ja teised ujuvvahendid,” selgitas pastori-härra ja valas kohvi tassidesse. „Kas valan ka sulle tassikese?” küsis ta proualt, kes eitavalt pead raputas:

„Kahjuks pole mul praegu aega, Elsal tuleb päevane vaikne tund.” Siis pöördus ta uuesti külaliste poole: „Aga küllap kohtume veel. Ilusat päeva!” Lahkudes peatus ta lävel ja ütles muigamisi abikaasale: „Nils, külmkapis on saiakesi, ära neid siis kõiki endale hoia, paku ikka külalistele ka.” Mehed istusid uuesti diivanile, samas võttis pastor häbelikult naeratades külmkapist mõned suhkrusaiad ja asetas taldrikule. Vaadates kahtlustavalt ukse poole, astus Nils puhveti juurde, avas selle ukse ning tõi lauale kolm napsiklaasi ja konjaki-pudeli, seirates küsivalt Sveni: „*En liten klunk med kaffen?*” (Üks väike naps kohvi kõrvale?) Ka ruhnlane heitis korraks kõhkleva pilgu ukse poole, mille taha oli majaproua kadunud ja noogutas nõustuvalt. Pastor valas kolme klaasi Napoleoni konjakit ja viis pudeli puhvetisse tagasi. Polnud kahtlustki, kelle jalas siin peres püksid olid, mõtles Jaak endamisi muiates. Konjak oli muidugi hea ja eriti ikkagi selle tõelise kohvi kõrvale, mida tänapäeva Eestis nii harva saada oli.

Sven laenas naabrimehelt ratastraktori, mille käru pastoraadi juures riietega täidetud pappkaste täis laoti ja õhtupoole kai peale laeva poordi tõristati. Tiptoni meeskond oli abiks nii laadimisel pastoraadi juures kui lossimisel kai peal. Ka piirivalvelaeval hakati end koorma saabudes liigutama ja paar tongrit loivas kai peale tutvuma sellega, mida Tiptonile laaditakse. Sveni, kes uhkelt traktori-roolis troonis, suhtuti aupaklikult, kuid see ei seganud ametimehi pisteliselt kaste avamast ja sisu uurimast. Olgugi et Peterson hüüdis neile midagi pilkavalt, kehtisid tongrid õlgu ja loivasid aeglaselt oma laeva tagasi.

„Kapteeni, teie tehke see traktori tühjaks, mina ajan tongritega meni jutt,” ütles ruhnlane, patsutas tähendusrikkalt põuetaskule ja sammus lahkuvate ametimeeste järel piirivalvelaeva peale.

Meeskond oli õhtust söönud, istus messiruumis ja vahetas muljeid Slite linnast.

„Vaada, läksime Prikasiga hoomiku linna, noh nii, et vaadame, kuda olukord on ja mis sii näha,” seletas pootsman kõva häälega ja käega vehkides. „Saime sellesse tööriistapoodi, mis sii kai otsas oo, no kus ikka on nassvärki.”

„On, on,” ohkas Munamägi ja siblis murelikult üle kiila peanupu, „kõiki asju lademetes, tööriistu üks parem kui teine, mul oleks sealt ikka kõvasti värki tarvis olnud.”

„No kellel poleks, kas tead,” viskas vanemtüürimees käega ja lisis, „sa mine ja osta, kui raha pole.”

„Olid teil pudelid kaasas?” küsis Toomas Puss. Mani noogutas:

„Noh, seeme oli seltsis, mool üks pudel jope põuetaskus ja Prikasil teine.” Siinkohal vaatas pootsman nagu luuret tehes ringi ja jätkas vaikselt häälel: „Saand me riiulite vahele, vaada aknast, must Volvo pidas poe ees kinni ning kaks mustades tunkedes venda, seljal valged kirjad „Tull”, tulid autost välja ja jähid sedati auto najale suitsu tegema.”

„Jah, pagan, otse kaupluse peaukse ees,” kinnitas Kustas Käsk vihaselt.

„Siis te olite kohe päris plindris,” muigas vanemmehaanik pilkavalt.

„Või veel,” kratsis Mani innukalt kukalt, „ise kuulsite, mida see Svenni sii pajatas. Meitel olid Prikasiga kohe oort Rootsimaa kardinaad silma ees.”

„Pidite siis kaua passima?” päris teine mehaanik Raivo Sild irooniliselt. „Näha on, et õhtusöögiks olete ennast ikka laeva venitanud.”

„Kuradid vahtisid kaua jah, kas tead,” kinnitas ka vanemtüürimees, „kohe pikalt, mitte ei tahtnud ära minna.”

„Nojah,” kinnitas Mani, üks silm kisis, „me ootsime ja ootsime Prikasiga, aga tongritel põle kiiret kuhugid, muudkut suitsetavad, hirnuvad oma rootsi naeru ja jälle suitsetavad.” Pootsman tõmbas soni raevukalt pähe ja jätkas: „Vaatsime Prikasiga, et me’p saa poodi hoomikuni jääda ning müüjad haksid meiteid ka juba sedati kahtlaselt ja altkulmu pörnitsema.”

„Tulite siis sirge seljaga uksest välja?” küsis Munamägi põnevusega.
„Sirge seljaga küll, aga ilma pudeliteta,” ühmas vanemtüürimees vihaselt.

„Kuhu te viinad jätsite, jõite nurga taga ära või?” ilkus kolmas mehaanik Peeter Org.

„Kuhu jätsime, kuhu jätsime,” torises pootsman, „poe taganurkas oli söuke muruniitmismassin, millel see niidetud rohu kast külges, sinna sisse pistisimegi.” Messiruumis vallandus mitmest kõrist naer, eriti agarad olid õnnetuud viinakaupmehi nõökima masinamehed.

„Kujutage nüüd ette mõnda kohalikku, kes endale muruniiduki ostab ja kodus selle kastist tagavaraosad leiab – nalja kui palju,” irvitas Silla Raivo.

„Kakssada Rootsi krooni mööda perset,” hirnus kolmas mehaanik.

„*Non olet*, ütlesid vanad roomlased,” ühmas teine tüürimees Kaarel Helde ehk Einstein, nagu pootsman ta ristinud oli, ja tõusis lauast, et kasutatud nõud ära viia.

„Einstein, mis oleb, mis oleb?” imestas Draakon tüürimeest kahtlustavalt tunnistades. Karl asetaskambüüsi letile ja selgitas:

„Rooma keiser Vespasianus kehtestas kusemise eest maksu.”

„Oot, oot, mesmoodu kusemise eest maksu?” imestas Mani ja lükkas soni ühe kõrva peale.

„Ta maksustas Rooma üldkasutatavad peldikud, mille peale tema poeg Titus seda isale nina kirtsutades ette heitis. Legend aga räägib, et keiser oli haaranud peoga kaukaskante, pistnud need pojale nina alla ja öelnud: „*Non olet* – raha ei haise.””

„Selle rootslase raha aga, kes teie muruniiduki ostab, haiseb hoopis viina järele,” hirnusid masinamehed naerda. Selle peale arvas pootsman:

„Ma lähe homme hoomiku uiesti ja too meite viinad säält ää. Korrat, ägas need tongrid sääll ka ööpäev läbi passi.” Öhtul hiljem, kui Tiptoni meeskond tekkis suitsu tegi, hakkas Rootsi piirivalve laeva

avatud illuminaatorist kuulduma valjuhäälsel rootsikeelset juttu. Veidi aja pärast hakkas mängima suupill, millega ühinesid rõminahäälsed lauljad. Suitsumehed tekis vahetasid muigel pilke.

„Sven paneb pidu,” ühmas pootsman, kes oli samuti suitsetajate juurde loivanud ja õiendas, kael pikas, üle kai vaadata. Läks veel tunnike, kui ruhnlane rootslaste piirivalvelaeva Tiptonile naasis. Leides pootsmanni tekis otste kallal nokitsemas, küsis ta kavalalt:

„*För fan*, on teil kaup *packera*?”

„Mes kaup, mes *packera*?” ei saanud pootsman aru ja lükkas üllatunult soni kuklasse. Sven kõõritas rootslaste laeva poole ja lisas:

„Mina arvama, et teie tahtma see business teha.” Küsivalt vaatasid Sveni pleekinud sinised silmad.

„Äi, muidugist me tahame seda bisnessi teha, aga tongrid oo teisel pool kaid ...” jättis pootsman lause küsivalt lõpetamata.

„Mida teie siis enam *passera*,” laiutas ruhnlane käsi, „pange *flaska*’d kartong *kasten*, laadung traktori peale ja edasi,” vehkis Sven käega piki kaid linna poole.

„Aga tongrid?” imestas pootsman.

„Tongrid maagavad,” pani Sven kaks kätt kokku kõrva äärde, „mina *spela* (mängima) neile unelaulu, nuh, *djup sömn* (sügav uni), nuh, uni.” Mani ei lasknud endale rohkem öelda. Kümne minuti pärast põristas traktor, Sven uhkelt roolis, mööda kaid linna poole, mõned klaasiselt kilksuvad kartongkastid järelkärus. Mehed Tiptoni reelingutel hoidsid hinge kinni ja piilusid ärevalt piirivalvelaeva poole, kuid küllap Sven teadis, mida tegi, sest kolin, traktori mürin ja pudelite kõlksumine, mis oleks võinud ka surnu äratada, ei mõjunud sugugi häirivalt õiglast und magavale Rootsi piirivalvele.